

MAKSU- JA TOLLIAMET

Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 03.07.2024 nr 8-1/5240-1

Meie 08.08.2024 nr 6-9/016690-1

Kriminaalmenetluse seadustiku, riigilõivuseaduse ja riigi õigusabi seaduse muutmise seadus (kohtumenetluse otstarbekamaks muutmine)

Maksu- ja Tolliamet tänab võimaluse eest tutvuda kohtumenetluse otstarbekamaks muutmisele suunatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmissettepanekutega.

I. Eelnõu seletuskirja kohaselt on probleemiks mahukad ja keerukad tsiviilhagid, mis võivad olla takistuseks lühimenetluse kohaldamisel kui ka pärssida kriminaalasja lahendamist. Näitena on toodud olukord, kui kuriteo toimepaneku fakt on omaks võetud, aga vaidlus käib tsiviilnõude täpse suuruse üle, mis kuriteokoosseisu aspektist midagi ei mõjutaks.

Alates 2017. a on riigil õigus esitada kriminaalmenetlusse avalik-õiguslik nõue (AVÕN) rahalise kohustuse kindlaks määramiseks. Seejuures kohustuse tekkimise aluseks olevad faktilised asjaolud peavad kattuma olulises osas menetletava kuriteo tehiooludega. Kui tsiviilhagi puhul peab kannatanu tõendama kahju suuruse ning selle tõendamiseks tulebki esitada täiendavaid tõendeid, siis AVÕN-i väljamõistmiseks seda üldjuhul teha ei ole vaja. Nimelt, kui kohus leiab, et prokuratuuri esitatud süüdistus on tõendatud ning isik mõistetakse süüdi maksukuriteo toimepanemises, siis sellele peaks järgnema ka AVÕN-i nõude väljamõistmine. Sarnaselt MKS §-s 41 lg-s 1 sätestatuga – süüdistavata vastutuse tekkimise aluseks on fakt, et ta on süüdi tunnistanud maksukuriteo toimepanemises. Seega ei tohiks tegelikkuses AVÕN-ide menetlemine ja maksunõude kindlaksmääramine kriminaalmenetluses olla üleliia koormav ega kujutada endast eraldiseisvat menetlust. Prokuratuuri pädevuses on süüdistatava süü tõendamine; kannatanu ei pea seda täiendavalt tegema. Seega on AVÕN-i keerukus sõltuvuses AVÕN-i aluseks oleva maksualase kuriteo asjaoludest, mistõttu ei saa AVÕN-i menetlemine osutada keerukamaks/mahukamaks kui seda on maksualase kuriteo menetlemine.

Loodetavasti praktikas ei jäta kohtud ja/või prokuratuur AVÕN-e kergekäeliselt läbi vaatamata, kuid juhul, kui nii peaks toimuma, tuleb riigil kulutada täiendavalt ressursse mahukate maksumenetluste läbiviimisele. Selleks, et maksukohustuslaselt saaks maksuvõlga sisse nõuda, peab Maksu- ja Tolliamet viima tema suhtes läbi maksumenetluse ja juhatuse liikme suhtes – vastutusmenetluse. Selleks, et kolmandaid isikuid (kriminaalmenetluses nt kaasaaitajad) saaks vastutusele võtta, peame ära ootama süüdimõistva kohtuotsuse, pärast mida saame teha vastutusotsuse. Seega kulutaks riik ressursse paralleelselt toimuvate maksumenetluste läbiviimistele. Siit tulenevalt – jätkuvalt on mõistlik/otstarbekas lahendada kõik maksukuriteoga seotud riigi rahalised nõuded ühe menetluse (kriminaalmenetluse) raames. See oli ka AVÕN-instituudi loomise eesmärk.

Kokkuvõttes märgime, et kuigi vaadeldavas eelnõus toodud muudatused – omaks võtu instituu, asenduskaitseja määramine, tõendite lubatavuse hindamise küsimuse toomine eelmenetluse faasi jmt, mis on suunatud kriminaalmenetluse tõhusamaks muutmisele –, on kindlasti ka riigi kui kannatanu seisukohast väga tervitatavad, palume jätta muudatused AVÕN-i läbi vaatamata jätmise aluste laiendamise osas käesolevast eelnõust välja.

Eelöelduga seoses teeme järgmised ettepanekud:

1. Jätta § 1 punktiga 85 KrMS-i lisatavast uuest paragrahvist 234¹ välja viide avalik-õiguslikule nõudeavaldusele.

2. Jätta § 1 punktiga 115 KrMS §-i 263¹ tehtavatest täiendustest välja viide avalik-õiguslikule nõudeavaldusele.

Lisaks teeme seonduvalt AVÕN-iga järgmise ettepaneku (siinpuhul on ilmselt tegemist n.ö näpuveaga):

3. Täiendada § 1 punktiga 103 KrMS-i lisatava uue paragrahvi 257² lõiget 1 viitega avalik-õiguslikule nõudeavaldusele.

II. Ühtlasi juhime tähelepanu, et jätkuvalt on kaasamata Maksu- ja Tolliameti ettepanekud nn kriminaalmenetluse seadustiku revisjoni eelnõule – kuigi, nähtuvalt selle eelnõu kooskõlastustabelist, Justiitsministeerium neid toona arvestas. Lisaks kordas Maksu- ja Tolliamet neid ettepanekuid ja esitas ka täiendavaid ettepanekuid oma 02.06.2021.a kirjas nr 6-9/012030-1 Riigikogu õiguskomisjonile eelnõu 367 SE kohta ([Arvamus asice](#)).

Mõistame küll omaaegset vajadust kiirustada seoses Riigikogu toonase koosseisu volituste lõppemisega, kuid palume nüüd, kui vajadust kiirustamiseks arvatavalt ei esine, eelmainitud ettepanekutega siiski edasi liikuda. Meie hinnangul ei kahjustaks see käesoleva eelnõu fookust, rääkimata sellest, et ülal viidatud ettepanekud on täna endiselt asjakohased, näiteks: i) tsiviilkostja sätete täiendamine viitega AVÕN-ile; ii) süüdistusakti esitamine kannatanule; iii) regulatsioon küsimaks ka kannatanult, kes ei ole füüsiline isik, kas ta tahab kokkuleppemenetluse istungist teavitust saada ning kui jah, siis see teavitus ka talle edastada.

III. Lisaks juhime tähelepanu ebatäpsusele seletuskirja lk 41 viimases lõigus, kus on viidatud Riigikohtu otsusele 1-23-1762, aga selline lahend ei ole veebis leitav. Ilmselt on mõeldud otsust 1-23-1763.

Küsimuste korral jagab meiepoolseid selgitusi Maksu- ja Tolliameti juriidilise osakonna peajurist Merlin Aavik (merlin.aavik@emta.ee), kelle teenistusülesannete hulka kuulub kriminaalkohtumenetlustes ameti poolt riigi kui kannatanu esindamise koordineerimine.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Pille Kullamaa
juriidilise osakonna peajurist

eero.kosk@emta.ee